

Praha 15.12.2004

81

Úrazy v roce 2003 z hlediska věku postižených

Úrazy jako nenadálé události, v jejichž důsledku dojde k výraznému zhoršení zdravotního stavu jedince, mají řadu kauzálních faktorů. K základním okolnostem jejich vzniku patří místo a předmět činnosti člověka, používané nástroje a prostředky, dále fyzická a psychická kondice i věk. Úrazy proto můžeme sledovat např. z hlediska příčiny a místa vzniku (Ai č. 69) nebo také z hlediska věku jako jednoho z ovlivňujících činitelů. Je známo, že určité věkové skupiny obyvatelstva jsou více či méně ohroženy specifickými typy traumatických příhod. Četnost a charakter úrazů jsou rozdílné v základních věkových kategoriích - děti, produktivní populace, senioři a liší se i podle věkových (pětiletých) skupin v rámci dané kategorie. Znalost všech okolností úrazů je důležitá při nasměrování preventivních opatření a omezování a předcházení vzniku těchto nežádoucích příhod.

Úrazy dětí ve věku 0 - 14 let na základě výkazů chirurgických oborů v roce 2003 činily 25,1 % všech úrazů (25,6% v roce 2002). Více než čtvrtina ze 454 098 dětských úrazů měla za následek zlomeninu. Ve srovnání s předchozím rokem dětské úrazy stagnovaly, ale počet zlomenin u dětí se mírně snížil, vývoj je patrný z uvedené tabulky:

Rok	Úrazy dětí							
	celkem	z toho zlomeniny	podle místa vzniku				pod vlivem	
			dopravní	školní	sportovní	ostatní	alkoholu	drog
2003	454 098	116 517	23 333	78 656	124 446	227 663	158	39
2002	454 831	120 648	23 434	82 279	122 534	226 584	143	38
Index 03/02	99,8	96,6	99,6	95,6	101,6	100,5	110,5	102,6

Nejvýraznější pokles zaznamenaly školní úrazy, naopak počty sportovních a ostatních úrazů se lehce zvýšily. Zvláštní skupinu tvoří úrazy pod vlivem alkoholu a drog, představují jen setiny procenta ze všech úrazů, ale v minulosti měly vysokou dynamiku růstu (54 % a 41 %), která se v roce 2003 zřetelně zbrzdila (10 % resp. 3 %).

Počet ošetřených dětských úrazů se sice v roce 2003 mírně snížil, ale zároveň se téměř o 34 tis. dětí zredukovala tato věková kategorie. Tím došlo k tomu, že úrazovost jako relativní údaj (počet úrazů dětí přepočtený na 100 tis.) zaznamenala naopak 2 % nárůst, což je patrné z dále uvedené tabulky:

Rok	Úrazovost dětí (počet úrazů dětí přepočtený na 100 tis.)							
	celkem	z toho zlomeniny	podle místa vzniku				pod vlivem	
			dopravní	školní	sportovní	ostatní	alkoholu	drog
2003	28 900	7 416	1 485	5 006	7 920	14 489	10	2
2002	28 339	7 517	1 460	5 126	7 635	14 118	9	2
Index 03/02	102,0	98,6	101,7	97,6	103,7	102,6	112,9	104,8

Na zvýšení celkové úrazovosti dětí se podílely sportovní úrazy, úrazy ve volném čase a dopravní úrazy.

Podle dat z Registru hospitalizovaných pobývalo v loňském roce 19 186 chlapců a 11 959 dívek, celkem 31 145 dětí (2 % z věkové kategorie) na následky vnějších příčin v nemocnici, tj. 1 982 dětí na 100 tis., což bylo o 108 dětí (o 5,8 %) více než v roce předchozím. Operaci se podrobilo 6 937 chlapců a dívek, tj. 22,3 % hospitalizovaných, více než polovina operací byla neodkladná. Průměrná ošetrovací doba trvala 3,9 dne stejně jako v předchozím roce. Nejvyšší úrazovost byla v nejnižší věkové skupině (do 4 let věku) viz tab. č. 1 v příloze.

V roce 2003 bylo v ČR 1 571 249 dětí (střední stav) ve věku do 14 let (téměř o 34 tis. méně než v roce 2002), vážněji se zranilo, tj. muselo vyhledat lékařské ošetření 485 243 chlapců a dívek tzn. 30,9 % (v roce 2002 to bylo 30,2 %). Na chirurgických ambulancích bylo ošetřeno 454 098 dětí (93,6 % zraněných) a 31 145 dětí (6,4 % zraněných) bylo hospitalizováno. Na následky úrazu zemřelo podle statistiky 74 chlapců a 43 dívek, celkem 117 dětí (125 v roce 2002); dětská úmrtnost se snížila ze 7,8 (počítáno na 100 tis. dětí) v roce 2002 na 7,3 v roce 2003. Nejčastější příčinou úmrtí dětí na úraz byly následky dopravních nehod.

Úrazy v produktivním věku je možné nejlépe sledovat podle:

- dat z publikace „Ukončené případy pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz 2003“ (ÚZIS ČR), která čerpá z informací České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ). V roce 2003 bylo **práce neschopno z důvodu úrazu 360 449 osob** (254 211 mužů a 106 238 žen). Ve srovnání s rokem 2002 došlo ke snížení o téměř 23 tis. případů pracovní neschopnosti. V přepočtu na 100 tis. pojištěnců bylo práce neschopno 10 724 mužů a 5 145 žen, celkově 8 127 osob (8 579 v roce 2002). Úrazy se podílely 10 % (v roce 2002 10,7 %) na celkové pracovní neschopnosti (3 608 020 případů). Publikace zachycuje 100 % pracovní neschopnosti z důvodu nemoci a úrazu, ale pouze nemocensky pojištěných osob (4 435 434). Nejčastějším traumatickým následkem úrazů spojených s pracovní neschopností stejně jako v předešlém roce byla naražení a poranění určitých částí těla, vymknutí, podvrtnutí, natažení vazů a zlomeniny. Denně chybělo v práci pro úraz 1 227 mužů a 609 žen, tj. 939 osob (961 v roce 2002) ze 100 tis. pojištěnců. Nejvyšší výskyt ukončených případů pracovní neschopnosti byl v nejnižších věkových skupinách (do 19 let a dále do 24 let). Pracovní neschopnost trvala při úrazu v průměru 42,2 dne (40,9 dne v roce 2002); výrazně nejdéle byla při zlomenině kosti stehenní (172,4 dne) a při vícečetných zlomeninách (165,4 dne). Délka pracovní neschopnosti při úrazu se prodlužovala úměrně s přibývajícím věkem, a to až do 59 let věku; nad 60 let věku se projevila tendence k opětovnému zkracování délky pracovní neschopnosti - zřejmě v tomto věku zůstávají pracovní aktivními převážně pouze zdraví lidé. Nejvíce ukončených případů pracovní neschopnosti z důvodu úrazu bylo v roce 2003 v měsících červen a červenec. Podle druhu práce (tj. z hlediska hlavních tříd klasifikace zaměstnání

KZAM) bylo nejvíce úrazů mezi řemeslníky a výrobci (168 550 případů, 46,8 %), dále v kategorii pomocných pracovníků (44 968 úrazů, 12,5 %) a při práci ve službách a obchodu (43 527 úrazů, 12 %). Jedná se o absolutní čísla, která nezohledňují početní obsazení těchto kategorií zaměstnání. Pracovní neschopnost pro úraz přesáhla hranici 10 tisíc na 100 tisíc pojištěnců v kraji Jihočeském, Plzeňském a Libereckém.

- dat z publikace „Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v ČR“ Českého statistického úřadu. Podle tohoto zdroje se v roce 2003 přihodilo **239 666 úrazů s následnou pracovní neschopností** (z toho 83 019 pracovních a 156 647 ostatních). Ve srovnání s předchozím rokem (256 010 úrazů) došlo k šestiprocentnímu poklesu hlášených případů pracovní neschopnosti pro úraz při současném poklesu jak neschopnosti z důvodu pracovního úrazu, tak i z důvodu ostatních úrazů. ČSÚ eviduje jen přibližně 66 % případů pracovní neschopnosti pro úraz ve srovnání s ČSSZ. Je to dáno tím, že data ČSÚ jsou zpracována na podkladě statistického formuláře nově hlášených případů pracovní neschopnosti (Nem Úr 1-01), kterému pravděpodobně není věnována ze strany zdravotnických zařízení dostatečná pozornost při vyplňování. Údaje ČSSZ vycházejí z formulářů Potvrzení pracovní neschopnosti, vypovídají o druhu poranění (zlomeniny, vymknutí, popáleniny, otravy, omrzliny atd.) a zaznamenávají délku trvání pracovní neschopnosti při poranění. Neposkytují žádnou informaci o příčině úrazu (pád, náraz, napadení atd.) a okolnostech vzniku poranění (doprava, práce, sport, volný čas apod.). Přehled o počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců a o průměrném denním stavu práce neschopných pro úraz/pracovní úraz v jednotlivých krajích poskytuje tabulka č. 4 v příloze.
- podle údajů z Registru hospitalizovaných (viz tab. č. 2 přílohy) bylo 117 889 zraněných (81 672 mužů a 36 217 žen) v produktivním věku ošetřeno pro úraz v nemocnici, většinu tj. 69 % tvořili muži (stejně jako v předešlém roce); téměř 39 % hospitalizovaných bylo operováno, 67 % všech operací bylo neodkladných, 71,5 % operací podstoupili muži, to znamená, že jejich úrazy byly ve většině případů mnohem závažnější než úrazy žen. Celkově počet hospitalizovaných osob v produktivním věku vzrostl o 5 % proti roku předchozímu. Průměrná ošetřovací doba při hospitalizaci činila 6,4 dne. V roce 2003 se projevila stejná tendence jako v předchozích několika letech - nejkomplicovanější úrazy podle procenta operovaných utrpěli lidé ve věku 30 - 49 let; lidé nad 50 let věku byli opatrnější, měli méně závažných úrazů s následnou operací, zato delší dobu nemocniční rekonvalescence, která se promítla v delší ošetřovací době.
- na úraz zemřelo 4 260 osob (3 425 mužů a 835 žen) v produktivním věku (v roce 2002 zemřelo 4 052 osob); úrazová úmrtnost činila 59,1 na 100 tis. osob v dané věkové kategorii. Nejčastější příčinou úmrtí byly dopravní nehody (1 167 úmrtí), od 35 let věku potom úmyslné sebepoškození (celkem 1 335 případů).

Úrazy seniorů, tj. lidí nad 65 let věku je možné sledovat podle údajů z Registru hospitalizovaných a podle statistiky zemřelých; výkazy chirurgických oborů nejsou členěny podle věkových kategorií.

V roce 2003 bylo hospitalizováno s následky úrazů 46 617 lidí ve věku nad 65 let (40 779 v roce 2002). Průměrná délka hospitalizace při úrazu seniorů byla 13,0 dne (v populaci celkem 7,5 dne); ze 100 tis. seniorů bylo hospitalizováno 3 283 osob (2 881 v roce 2002), v dané věkové skupině bylo téměř 40 % hospitalizovaných operováno. Počty hospitalizovaných seniorů příp. operovaných pro úraz a průměrná délka hospitalizace v jednotlivých věkových skupinách seniorů jsou patrné z tabulky č. 3 v příloze.

Senioři jsou z hlediska úrazů nejohroženější věkovou kategorií. S přibývajícím věkem stoupá také úrazová mortalita, nejvyšší je v nejvyšších věkových skupinách. Loni zemřelo na následky všech vnějších příčin 2 918 seniorů (2 661 v roce 2002); tzn. úmrtnost 188,0 na 100 tis. osob dané věkové kategorie. Úmrtnost žen byla o něco vyšší než úmrtnost mužů (1 569 resp. 1 349). Nejčastější příčinou smrtelných úrazů byly pády (1 737 případů), úmyslné sebepoškození (375 případů) a dopravní nehody (248 smrtelných zranění). Došlo ke 20 případům napadení starších lidí se smrtelnými následky (v roce 2002 jich bylo 17).

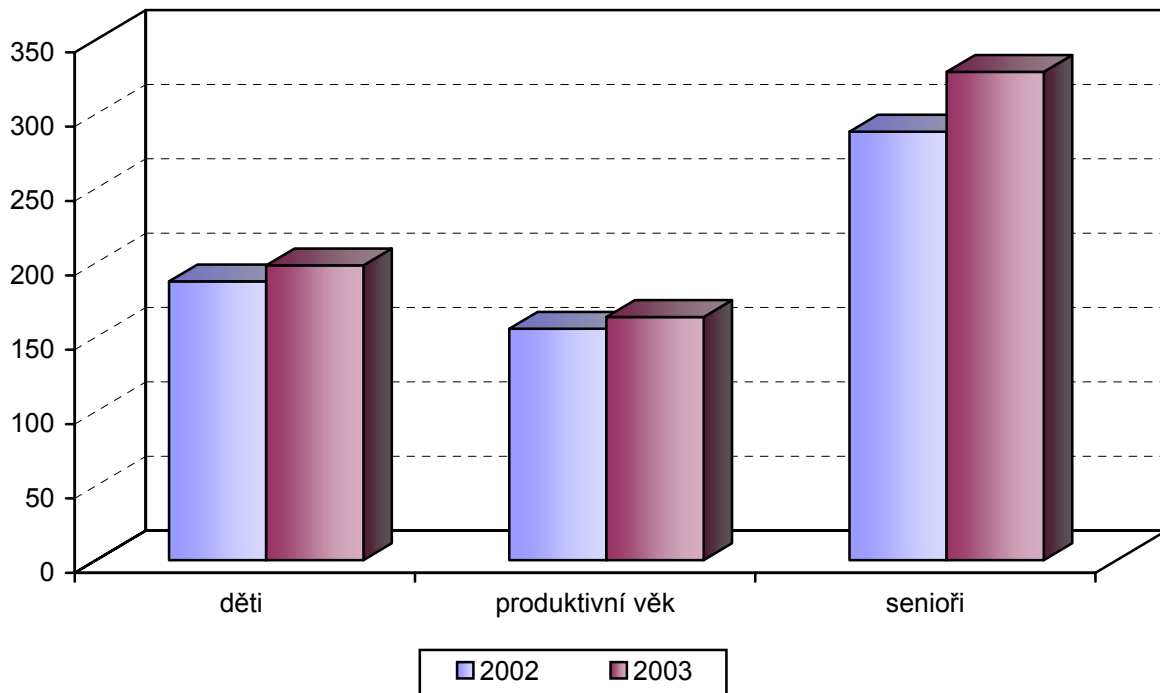
Závěr

Hodnotíme-li stav úrazovosti v roce 2003 z hlediska základních věkových skupin, je zřejmé, že úrazů bylo více a úrazovost ve srovnání s předchozím rokem vzrostla. V kategorii dětí sice počet úrazů stagnoval, ale v roce 2003 se zredukoval stav dětské populace, a tak úrazovost jako ukazatel zohledňující početní obsazení dané kategorie vzrostla. Stoupl hlavně počet sportovních a ostatních úrazů dětí. Podařilo se zastavit výrazně narůstající trend školních úrazů z předchozích let. Zvýšila se zřejmě závažnost dětských úrazů, což se projevilo v téměř 6 % nárůstu hospitalizovanosti chlapců a dívek. V produktivní populaci došlo ke snížení počtu ukončených případů pracovní neschopnosti z důvodu vnějších příčin, ke snížení podílu ukončených případů pracovní neschopnosti pro úraz na celkovém počtu ukončených případů pracovní neschopnosti, ale zároveň se prodloužila doba trvání této pracovní neschopnosti. Šestiprocentní meziroční snížení zaznamenaly také nově hlášené případy pracovní neschopnosti. V ukazateli pracovní neschopnosti se pravděpodobně odrazila obava ze ztráty zaměstnání a v důsledku toho došlo spíše k „přecházení“ úrazů, nikoliv k vlastnímu snížení úrazovosti. Naopak podle 5 % nárůstu počtu hospitalizovaných v této kategorii je zřejmé, že úrazová incidence vzrostla. Nedobrá situace byla také v kategorii seniorů. Počet hospitalizovaných vzrostl o 14 % při nepatrném zvýšení početního stavu této kategorie. Úrazovost se posunula v rámci kategorie směrem k věkově vyšším ročníkům. Nejstarší lidé byli k úrazům nejnáchylnější a měli nejdelší ošetrovací dobu. Celkově se v roce 2003 projevily pravděpodobně důsledky mírné tendence k určitému podceňování úrazů. S tím souvisí nejspíš i nedostatečná pozornost věnovaná preventivním opatřením, která představují někdy značné náklady bez okamžitého efektu. Toto vše se odrazilo ve zvýšení úrazovosti opět v dalším roce v řadě za sebou a to ve všech věkových kategoriích.

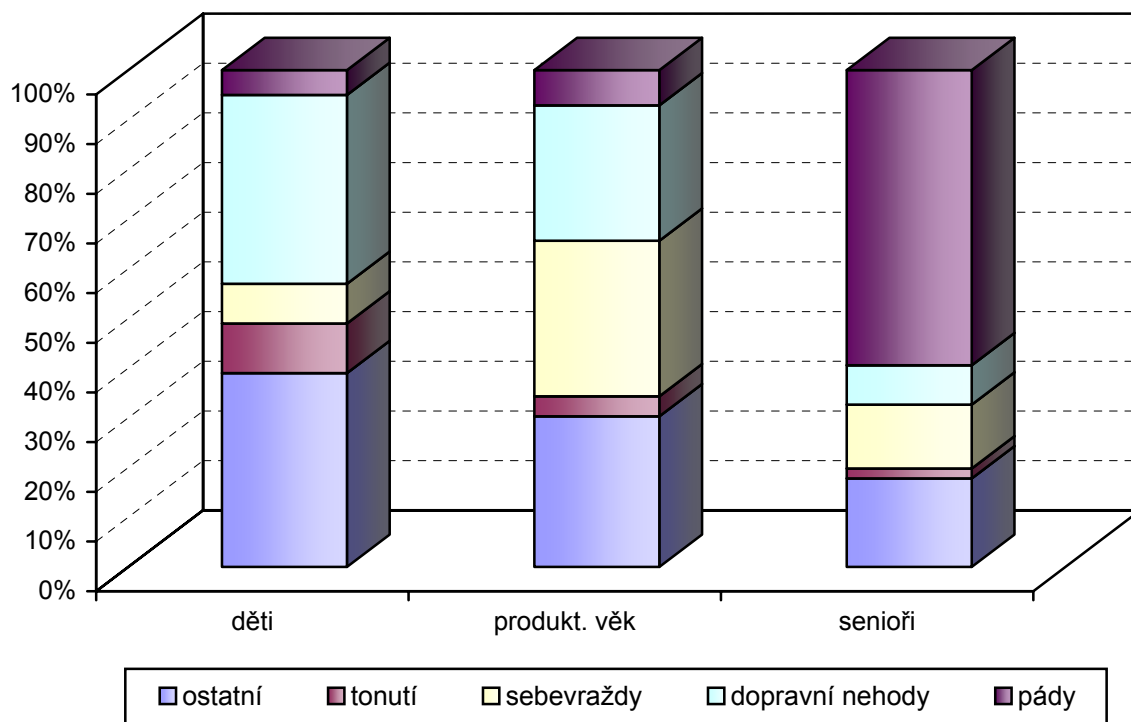
Vypracovala: Ing. Alena Ondračková

Úrazovost podle počtu hospitalizovaných

na 10 tis. osob

Úmrtí na úrazy podle hlavních příčin, rok 2003

Příloha:

Tab. č. 1 Hospitalizovaní a operovaní pro úraz, věková kategorie 0 - 14 let (děti)

Věková skupina	Počet hospitalizovaných				% operovaných	Průměrná ošetrovací doba			
	celkem	v tom operace				celkem	v tom operace		
		neodkl.	jiná	žádná			neodkl.	jiná	žádná
0 - 4	9 774	700	663	8 411	22,3	3,5	6,8	8,0	3,1
5 - 9	8 704	1 297	918	6 489	25,4	3,9	4,8	5,4	3,5
10 - 14	12 667	1 834	1 525	9 308	26,5	4,1	4,9	5,5	3,7
Celkem	31 145	3 831	3 106	24 208	22,3	3,8	5,5	6,3	3,4

Tab. č. 2 Hospitalizovaní a operovaní pro úraz, věková kategorie 15 - 64 let

Věková skupina	Počet hospitalizovaných				% operovaných	Průměrná ošetrovací doba			
	celkem	v tom operace				celkem	v tom operace		
		neodkl.	jiná	žádná			neodkl.	jiná	žádná
15 - 19	14 426	1 669	2 511	10 246	29,0	4,5	6,7	5,8	3,9
20 - 24	14 298	1 963	3 125	9 210	35,6	5,2	6,9	6,4	4,4
25 - 29	14 164	2 200	3 497	8 467	40,2	5,2	6,9	5,8	4,4
30 - 34	11 303	1 816	2 943	6 544	42,1	5,5	6,8	6,3	4,7
35 - 39	10 576	1 791	2 691	6 094	42,4	5,8	7,2	6,6	5,1
40 - 44	9 710	1 634	2 328	5 748	40,8	6,2	7,4	7,1	5,4
45 - 49	11 513	1 916	2 787	6 810	40,8	6,7	8,3	7,8	5,9
50 - 54	12 246	2 039	2 869	7 338	40,1	7,5	8,4	8,3	6,9
55 - 59	11 431	1 848	2 660	6 923	39,4	8,1	8,8	9,4	7,5
60 - 64	8 222	1 333	1 794	5 095	38,0	9,0	9,5	10,1	8,5
Celkem	117 889	18 209	27 205	72 475	38,5	6,4	7,7	7,4	5,7

Tab. č. 3 Hospitalizovaní a operovaní pro úraz, věková kategorie nad 65 let (senioři)

Věková skupina	Počet hospitalizovaných				% operovaných	Průměrná ošetrovací doba			
	celkem	v tom operace				celkem	v tom operace		
		neodkl.	jiná	žádná			neodkl.	jiná	žádná
65 - 69	7 515	1 192	1 574	4 749	36,8	10,4	10,2	11,6	10,0
70 - 74	9 770	1 611	1 975	6 184	36,7	12,0	11,2	13,3	11,9
75 - 79	11 686	1 905	2 174	7 607	34,9	13,6	11,3	14,1	14,0
80 - 84	9 948	1 701	1 657	6 590	33,8	14,5	11,6	14,2	15,4
85 +	7 698	1 421	1 188	5 089	33,9	14,5	11,4	13,8	15,5
Celkem	46 617	7 830	8 568	30 219	35,2	13,0	11,1	13,4	13,4

Tab. č. 4 Pracovní neschopnost pro úraz

Území	Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců pro			Průměrný denní stav práce neschopných pro		
	úraz	pracovní úraz	úrazy celkem	úraz	pracovní úraz	úrazy celkem
Hl.m. Praha	1,92	1,10	3,02	1 888	1 117	3 005
Středočeský kraj	3,25	1,93	5,18	1 595	946	2 541
Jihočeský kraj	3,82	2,61	6,43	1 092	724	1 816
Plzeňský kraj	4,24	2,70	6,94	1 068	710	1 778
Karlovarský kraj	3,86	2,04	5,90	453	249	702
Ústecký kraj	3,10	2,02	5,12	983	671	1 654
Liberecký kraj	3,51	2,22	5,73	718	432	1 150
Královéhradecký kraj	3,55	2,44	5,99	919	636	1 555
Pardubický kraj	3,79	2,12	5,91	875	495	1 370
Vysočina kraj	4,23	2,62	6,85	952	575	1 527
Brněnský kraj	3,05	1,68	4,73	1 779	1 017	2 796
Olomoucký kraj	4,40	1,94	6,34	1 204	534	1 738
Zlínský kraj	4,98	1,83	6,81	1 432	545	1 977
Moravskoslezský kraj	5,36	1,66	7,02	3 010	1 210	4 220
Česká republika	3,53	1,87	5,40	17 968	9 861	27 829